

جلسه پرسش و پاسخ نخستین کارگاه آموزشی ناشران آموزشی

بخش دوم و پایانی

با ناشران آموزشی رفیق هستیم نه رقیب!

تیین برنامه درسی ریاضی و رویکردهای جدید آن

محمد دشتی

◀ مرتضی درجانی، نشر ساد
اگر ناشران آموزشی نباشند،
صنعت نشر با بحران روبه‌رو
می‌شود

به نظر می‌رسد دفتر تألیف و دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی باید درک دقیق‌تری از واقعیت‌های موجود داشته باشند. اگر کمی اتفاقات حوزه نشر را رصد کنیم، متوجه خواهیم شد که امروزه نشر آموزشی به یک صنعت بزرگ تبدیل شده است. یعنی اگر کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی چاپ نشوند، حوزه نشر ما در زمینه صحافی و چاپ، واردات کاغذ و بحث‌های دیگر با بحران مواجه می‌شود. مطلب مهم دیگر این است که در چنین جلساتی باید کارشناسان

اشاره

در شماره قبل، گزارش اولین نشست تبیینی برنامه درسی ریاضی، مشروح سخنان هفت تن از ناشران، یحیی دهقانی، سیدرضا تهامی، فرامرز فرقانی، کاظم قلم‌چی، برائی نژاد، نادیا اسکویی، حجت‌الله انصاری و حسن دلقندی، بیانات دو تن از کارشناسان و داوران کتاب‌های آموزشی ریاضی و همچنین جمع‌بندی فریبا کیا، معاون دفتر انتشارات و تکنولوژی کمک‌آموزشی تقدیم علاقه‌مندان شد. به دلیل طولانی بودن بیانات ناشران، نظرات چهار تن دیگر از آن‌ها و پاسخ و تعامل کارشناسان این دفتر، یعنی دکتر خسرو داوودی، دکتر کتابون مهرآبادی و حمیدرضا امیری در این شماره تقدیم شما شده است.

حوزه ارزشیابی وزارت آموزش و پرورش حضور داشته باشند. شما گمان می‌کنید، وقتی ما به معلم می‌گوییم کتاب بنویسد، اسناد بالادستی او چیست؟ آزمون سمپاد، آزمون‌های سازمان سنجش و دیگر آزمون‌های مطرح در این زمینه. آیا شما گمان می‌کنید بین محتوای درسی و آنچه شما به‌عنوان شیوه‌های جدید آموزش در کتاب‌های درسی مطرح می‌کنید و نیز آزمون‌های رسمی کشور، سختی وجود دارد؟

شما باید اطلاع داشته باشید که آزمون‌های رسمی آموزش و پرورش در سطح مطالب کتاب یا حتی پایین‌ترند، اما آزمون‌های تستی دیگر اصلاً در سطح کتاب نیستند و من مجبورم وقتی در تست سمپاد جمع اعداد زوج مطرح می‌شود، فرمول‌های دیگری را مطرح کنم تا دانش‌آموز بتواند سؤال‌های مربوطه را پاسخ دهد.

اگر از بسته آموزشی صحبت می‌شود، باید جایی را هم برای نشر بخش خصوصی در نظر بگیرید. این نمی‌شود که شما همه سیستم را در دست بگیرید و بعد به ما بگویید شما هم همراه شوید. چه برنامه‌ای دارید که اگر من توانستم کتاب معلم شما را چاپ کنم، از من حمایت کنید؟ ما بنگاه اقتصادی هستیم و باید همه چیز را محاسبه کنیم تا بتوانیم روی پای خودمان بایستیم و به حیات خود ادامه دهیم.

◀ ابوذر نصری، نشر خیلی سبز هیچ چیز بهتر از صحبت کردن نیست!

نکته اول و حرف اساسی من این است که هیچ چیز بهتر از صحبت کردن نیست. اگر امروز ما در خصوص برخی موضوعات با تنش صحبت می‌کنیم، نتیجه همین کم حرف زدن است که امیدوارم با پذیرش این موضوع که ما و آموزش و پرورش بیشتر با هم حرف بزنیم و با تداوم و تکرار جلسات، این صحبت‌ها از ابهام، انتقاد و گلایه، به همدلی، همراهی و هم‌سویی تغییر جهت دهد. ان‌شاء... تلاش خواهیم کرد بیشتر به هم نزدیک شویم و با هم دوست باشیم تا بتوانیم به اهداف مشترکی که داریم، راحت‌تر و بهتر دست پیدا کنیم. ما به هم احتیاج داریم و گمان می‌کنم که اگر صورت مسئله را این‌گونه نبینیم و بر بحث‌های منفی تمرکز کنیم، کمتر نتیجه خواهیم گرفت.

یادمان نمی‌رود که یک روز این بحث در آموزش و پرورش مطرح بود که «تست» بد و نامطلوب است. اما می‌بینیم که این فضای سلبی طی ۲۰ سال گذشته (نه در مورد کتاب که در مورد بسیاری از امور فرهنگی، اجتماعی، هنری و آموزشی) تغییر جهت پیدا کرده و به واقعیت‌ها و نیازهای جامعه و اعضای آن نزدیک‌تر شده است. نکند امروز هم در نقطه‌ای باشیم که مثلاً ۱۰ سال دیگر دور هم

بنشینیم و بگوییم اگر ما ۱۰ سال پیش در خصوص فلان موضوع حرف زده و تصمیم مناسبی گرفته بودیم، شیوه و روشی غیر از آنچه الان می‌رویم را برمی‌گزیدیم؟!

تا ۱۰ سال قبل ناشران آموزشی چندان رسمیتی در این حوزه نداشتند و صحبت از این بود که باید به‌نحوی جلوی کارشان را گرفت. اما الان موضوع برعکس شده است. یعنی نه تنها ناشران به رسمیت شناخته شده‌اند، بلکه گفته می‌شود، چگونه می‌توانیم نگرش ناشران را تغییر دهیم که کتاب‌های بهتری برای نظام غیررسمی آموزشی تولید کنند. حالا که چنین تصمیمی گرفته‌ایم، باید کمک کنیم تا این پذیرش درونی هم ایجاد شود.

یادمان نرود، نشر معلول است و نباید آن را به‌جای علت بگیریم. معلم‌ها را دریابیم. اگر تصمیم معلم انتخاب کتاب مفهومی باشد، حتماً به سراغ کتاب مفهومی خواهد رفت و آن را به شاگردانش توصیه خواهد کرد. علت‌ها را دریابیم، معلول‌ها چیزی خواهند شد که ما می‌خواهیم.

وقتی ما به معلم می‌گوییم کتاب بنویسد، اسناد بالادستی او چیست؟ آزمون سمپاد، آزمون‌های سازمان سنجش و دیگر آزمون‌های مطرح در این زمینه. آیا شما گمان می‌کنید بین محتوای درسی و آنچه شما به‌عنوان شیوه‌های جدید آموزش در کتاب‌های درسی مطرح می‌کنید و آزمون‌های رسمی کشور، سختی وجود دارد؟

◀ امیر هوشنگ اقبال پور، نشر

آبرنگ

چرا مؤلفان کتاب‌های درسی نباید با ناشران بخش خصوصی همکاری کنند؟

آقای امیری اشاره کردند که آموزش و پرورش تنها قادر است یک سوم دانش‌آموزان کشور (یک سوم وسط بین دانش‌آموزان ضعیف و دانش‌آموزان قوی) را پوشش دهد و انتظار دارند که ناشران در خصوص دو سوم دانش‌آموزان (ضعیف‌تر و قوی‌تر) به کمک آموزش و پرورش بیایند. اگر به واقع چنین انتظاری وجود دارد، به فرض انجام آن از سوی ناشران، چه تضمینی وجود دارد که این کتاب‌ها به‌دست دانش‌آموز و مخاطب برسد و ما هم ضمن برخورداری از منافع منطقی و قانونی، با انبار این‌گونه کتاب‌ها مواجه نشویم؟

یک موضوع هم تابویی است که در خصوص مؤلفان کتاب‌های درسی وجود دارد: مؤلف کتاب درسی، به‌دلیل حضورش در دفتر تألیف، نباید با نشر بخش خصوصی همکاری رسمی داشته باشد. چرا کارشناس شما نباید با جرئت و رسماً با نشر خصوصی همکاری کند؟ خیلی مایلیم جواب این سؤال را بدهید که چرا نباید کارشناسان دفتر تألیف به‌طور رسمی با ناشران بخش خصوصی تعامل و همکاری داشته باشند؟

داشته باشند. از این بابت هم من حق دارم که نظر بدهم، چون در حال حاضر مدیر مدرسه هستیم و ۲۵ سال هم سابقه معلمی دارم. آیا غیر از این است که دانش‌آموزان و فرزندان ما در آستانه کنکور، انباری از کتاب‌های گوناگون را دور خودشان جمع می‌کنند و به هر کدام نوکی هم می‌زنند و آخرش هم همه آن‌ها به زباله‌دانی‌های شهر می‌روند؟! متأسفانه در آستانه کنکور بچه‌ها حرف ما را قبول نمی‌کنند، اما بعد از کنکور می‌آیند و می‌گویند: راست می‌گفتید آقا! بسیاری از این کتاب‌ها به درد کار ما نخورد.

یکی از دوستان گفت که شما موضوع کار در کلاس را از ناشران خصوصی الگو گرفته‌اید، اما واقعیت این نیست. من خودم در حوزه کتاب‌های ابتدایی خیلی کار کرده‌ام تا موضوع‌های فعالیتی را جا بیندازم. زمانی که این موضوعات را مطرح کردیم، اصلاً بحث آن مطرح نبود. ما به بسیاری از ناشران توصیه کردیم که کتاب‌هایی به این روش بنویسند. پس موضوع این نیست که بگوییم آموزش و پرورش این موضوع را از دیگران گرفته است. اساساً بحث ما این نیست که کی از کی یاد گرفته است، همه دارند از هم یاد می‌گیرند. یاد گرفتن چه از این طرف باشد و چه از آن طرف، اصلاً منعی ندارد.

◀ دکتر خسرو داودی
ما هم به آسیب‌های غول کنکور که دوستان ناشر گفتند باور داریم: «ما و شما نمی‌توانیم موضوع کنکور را که بر همه جوانب نظام ارزشیابی سایه

افکنده است، نادیده بگیریم!»!

در خصوص موضوع کنکور و تب تأثیرگذار آن، من به شما حق می‌دهم. حل این مشکل به تغییر فرهنگ و نگاه در این خصوص نیاز دارد. اما آمارها حکایت از آن دارند که تنها ۹ درصد از کسانانی که از کلاس‌های تست و آزمون و این کتاب‌ها استفاده می‌کنند، در کنکور پذیرفته می‌شوند. آیا چنین نتیجه‌ای ارزش این همه هزینه و صرف سرمایه مادی و انسانی را دارد؟

صحبت دوستان این بود که مؤلفان خودشان هم باید در مدارس و کلاس درس حضور

آمارها حکایت از آن دارند که تنها ۹ درصد از کسانانی که از کلاس‌های تست و آزمون و این کتاب‌ها استفاده می‌کنند، در کنکور پذیرفته می‌شوند. آیا چنین نتیجه‌ای ارزش این همه هزینه و صرف سرمایه مادی و انسانی را دارد؟

◀ خانم دکتر کتایون مهرآبادی،
معلم و ارزیاب کتاب‌های آموزشی
ریاضی
دغدغه‌های مشترکی که ما را
به هم پیوند می‌زند

شاید مهم‌ترین و بزرگ‌ترین گام برای تفاهم و همکاری بیشتر بین ما و شما همین باشد که به دغدغه‌های مشترکی برسیم. ما می‌خواهیم کتاب درسی منبع رسمی و تعیین‌کننده خط مشی آموزش دانش‌آموزان باشد، در حالی که جامعه در سایه سنگین موضوعاتی مانند کنکور یا کتاب‌های پرسش و پاسخ و حل المسائل، به دنبال راه‌های دیگری است.

بیا بید به جای افزودن بر انتظارات یکطرفه، با هم حرف بزنیم. چه قدر خوب بود که امروز، همه کسانی که تمایل داشتند، داوطلب شدند و خیلی راحت حرف‌هایشان را بیان کردند. اساساً همین حرف زدنها و تکرار این جلسات می‌تواند راهگشای بسیاری از مشکلات باشد.

در خصوص عدم پذیرش تغییرات متون جدید آموزشی هم مهم‌ترین عامل خود معلم است. اگر نگاه معلم ما سنتی باشد و فعالیت‌های مفهومی را سرگرمی و بازی ببیند، مسلماً از تدریس و همراهی با این کتاب‌ها طفره خواهد رفت که در این خصوص باید زمینه‌های همراهی بیشتر معلمان با کتاب‌های درسی جدید نیز فراهم شود.

تغییر کمی سخت است، اما با کمی تحمل، نتیجه شیرینی خواهد داشت.

در خصوص عدم پذیرش تغییرات متون جدید آموزشی هم مهم‌ترین عامل خود معلم است. اگر نگاه معلم ما سنتی باشد و فعالیت‌های مفهومی را سرگرمی و بازی ببیند، مسلماً از تدریس و همراهی با این کتاب‌ها طفره خواهد رفت. در این خصوص باید زمینه‌های همراهی بیشتر معلمان با کتاب‌های درسی جدید نیز فراهم شود. تغییر کمی سخت است، اما با کمی تحمل، نتیجه شیرینی خواهد داشت

◀ خانم دینا فردین، معلم و
ارزیاب کتاب‌های آموزشی ریاضی
یادگیری طوطی‌وار ماندگار
نیست!

ابتدا اجازه می‌خواهم برای روشن‌تر شدن صحبت‌م، تمثیلی بیان کنم. برخی بچه‌ها به دلیل نارسایی‌های مغزی یا بیماری خاص، از همان ابتدای تولد دچار مشکل هستند. معمولاً این بچه‌ها را به محیطی می‌برند و با کاردرمانی، درمان آن‌ها را پی می‌گیرند. این بچه‌ها کم‌کم و طی زمان و بر اثر درمان‌های خاص و تدریجی سلامتی نسبی خود را به دست می‌آورند و قادر به راه رفتن می‌شوند. اما اگر به هر دلیلی این درمان متوقف شود، بعد از مدتی دوباره بیماری عود می‌کند و فرد توانایی راه رفتن خود را از دست می‌دهد.

شاید مطابق همین تمثیل بتوان آموزش رویه‌ای و آموزش مفهومی را به نحوی تحلیل کرد. گاهی دانش‌آموز با تکرار و تمرین بیش از حد و بدون بیان مفهوم، تمرینی را حل می‌کند و به پاسخ مورد نظر هم می‌رسد و نمره ۱۷ می‌گیرد. اما در مقام تمثیل، این کودک، همان دانش‌آموزی است که با کاردرمانی روی پای خود ایستاده است و چون درمان یا به اصطلاح تداوم آموزش قطع شود، او دیگر قادر به حل مسئله (حتی مسئله مشابه) نخواهد بود؛ چون مفهوم و دلیل عمل خود را در نیافته است. در همین رابطه شاید بتوان گفت یادگیری طوطی‌وار ماندگار نیست. من اساساً در داور کتاب‌ها خیلی به این موضوع توجه دارم که آموزش ارائه شده، مفهومی است یا رویه‌ای و این تمثیل همیشه در ذهنم هست که مؤلف و ناشر بیشتر چه نوع آموزشی را مورد توجه قرار داده‌اند.

